

De Duitse ommezwaai

Column

Achtergrond - 26 oktober 2011

Als de regeringsleiders van de eurozone er vanavond uitkomen en hét grote masterplan op tafel ligt, zal men de hand van Angela Merkel duidelijk herkennen, aldus ING-econoom Brzeski. De remmende houding heeft plaats gemaakt voor een actievere, meer vormende rol.

Angela Merkel heeft een dikke huid. Sinds het begin van de Europese schuldencrisis heeft zij veel kritiek te slikken gekregen. Te aarzelend, te nationalistisch, te veel nee's, te reactief en te weinig visie. Een tijd lang leek het als of Merkel bij de spagaat tussen nationale en Europese belangen het evenwicht kwijt was en een politieke shock had gekregen. Inmiddels staat Merkel er weer en zoekt zij de vlucht vooruit.

Niet immuun

Als de regeringsleiders van de eurozone er vanavond uitkomen en hét grote masterplan op tafel ligt, zal men de hand van Angela Merkel duidelijk herkennen. De remmende houding heeft plaats gemaakt voor een actievere, meer vormende rol. Is Merkel nu een wervelende Europeaan geworden, die later in de geschiedenis in een adem wil worden genoemd met haar grote mentor Helmut Kohl?

Nee. Angela Merkel is veel berekender dan Kohl. Ook speelt bij haar het Duitse schuldgevoel van na de oorlog een minder belangrijke rol. Het Duitse Europabeleid wordt niet meer alleen bepaald door het hart, maar meer nog door de portemonnee. Voor Merkel is het daarom eigenlijk een voordeel dat de schuldencrisis inmiddels veel verder gaat dan Griekenland.

De Duitsers hebben recent gevoeld dat ook zij niet immuun zijn voor de schuldencrisis. In het hele eerste jaar van die crisis zag de Duitse economie eindelijk weer de bloeiende landschappen waar ze zo lang op had gehoopt. Schuldencrisis in Griekenland? Kan ons niet schelen. In Ierland en Portugal? Vervelend, maar niet zo erg. Deze landen zijn toch niet belangrijk voor de Duitse export. Maar toen Frankrijk en Italië in de zomermaanden dreigden in het schuldenmoeras te verdwijnen, was het opeens afgelopen met de Duitse zelfverheerlijking.

Stemmingsverandering

De afkoelende economie en het besef dat de crisis groter is dan Griekenland, hebben Merkels vaste overtuigingen aan het wankelen gebracht. De harde taal van een jaar geleden, toen een reddingsactie alleen het 'ultima ratio' mocht zijn, is veranderd in pro-Europese taal zoals 'als de euro faalt, dan faalt Europa'. Dit heeft ook te maken met een stemmingsverandering van de Duitse bevolking. Waar de Griekse reddingsacties nog op veel weerstand stuitten, komt er nu steeds meer steun voor een brede Europese reddingsactie.

De gemiddelde Duitser en lezer van de Bild-Zeitung voelde (en voelt) er niet veel voor om de 'Griekse uitvreeters' de zuurverdiende Duitse belastingcentjes in de mond te gooien, maar hij begrijpt zo langzamerhand wel dat de hele eurozone belangrijk is voor de Duitse welvaart. Er is op dit moment nauwelijks nog een kritisch geluid in de Duitse media te horen over het al dan niet opzetten van reddingsacties, alleen maar over hoeveel deze dan wel zullen kosten.

Angela Merkel heeft begrepen dat de Duitse toekomst in Europa en in de monetaire unie ligt. Ze kan dus beter haar stempel op de monetaire unie zetten, dan de kat uit de boom kijken. Angela Merkel zou natuurlijk Angela Merkel niet zijn als haar bekering, en de pro-Europese vlucht vooruit opeens met een sneltreinvaart zou komen. En begrijpelijk. Merkel weet dat ze de Duitsers en haar eigen politieke achterban op de weg naar meer Europa niet mag verliezen.

Het Beierse buikgevoel

Waarschijnlijk zal ze daarbij minder rekening houden met haar liberale coalitiepartner, die toch al bezig is met politieke zelfvernietiging en dreigt in de onbeduidendheid te verdwijnen, dan met de Beierse christendemocraten. Zonder die Beierse tak geraakt ze namelijk nergens, maar juist Beieren weerspiegelt het Duitse buikgevoel - tegen teveel macht voor Brussel of een 'transferunie'. Duitsland zal dus kleine stapjes nemen om dit buikgevoel niet aan te spreken.

Steeds meer Europa, maar toch dammen opwerpen tegen de onvoorwaardelijk transferunie. Het blijft dansen op een slappe koord, maar Duitsers houden gewoon niet van veranderingen. Vergeet ook niet dat de Europese visie van Helmut Kohl, waarmee veel mensen nu dwepen, alleen mogelijk was vanwege de nationale roes over de Duitse hereniging.

Beieren is overigens een goed voorbeeld van hoe de Duitsers traditie en conservatisme een make-over hebben gegeven. De deelstaat Beieren is heden de groeimotor van de Duitse economie en is een bakermat voor nieuwe technologieën. Deze succesformule werd ooit samengevat als 'Lederhose und

Laptop'. Inspiratie voor Angela Merkel?

Carsten Brzeski is Senior Economist bij ING in België voor de Eurozone en Duitsland en schrijft regelmatig in Nederlandse en internationale media. Deze column is met toestemming overgenomen uit de Belgische krant [De Morgen](#).

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/2924/de-duitse-ommezwaai>